

Innehållsförteckning

1. Inledning – anledning.....	2
2. Syfte.....	3
3. Problemformulering.....	3
3.1 Avgränsning.....	4
4. Vad är en arbetslös ungdom?.....	4
5. Ungdomsgarantin och Arbets- och utvecklingscentrum.....	5
6. Tidigare forskning.....	7
6.1 om arbetslöshet.....	7
6.2 om makt.....	8
7. Teoretiska utgångspunkter.....	10
7.1 Maktdefinitioner.....	11
7.1.1 Stratifiering, auktoritet & vilja.....	11
7.1.2 Power dependence.....	12
7.1.3 Maktens mikrofysik och kunskapens straff.....	13
7.2 Coping.....	14
8. Metodologiska resonemang.....	16
8.1 Kvalitativ forskning.....	16
8.2 Urval av intervjupersoner.....	16
8.3 Hur gjorde jag?.....	17
8.4 Analys och bearbetning – hermeneutiken.....	18
9. Intervjupersonerna – vilka är de?.....	19
10. Upplevelsen – redogörelse av intervjuerna.....	19
11. Maktens närvaro.....	22
12. Strategin – maktens ovän.....	24
13. Avslutande diskussion – avfart.....	28
Referenser.....	29
Bilaga 1- intervjuguide.....	31

1. Inledning – anledning

Första gången jag funderade på att skriva om detta ämne var när jag själv var arbetslös ungdom vid 22 års ålder. Nu när jag har tillfälle så måste fånga det. Jag ser nu i efterhand att det är bättre att skriva om detta när lite tid har förflutit då det var ganska starka känslor som uppenbarade sig i arbetslösheten vilka kanske kunde ha färgat denna undersökning för mycket. När jag vid ett tillfälle yttrade mina intentioner med uppsatsen dröjde inte reaktionerna på sig. Genast var det flera som ville ställa upp på intervju och intresset verkade inte mindre än angeläget. Mitt eget intresse ökade så klart ännu mer men jag visste inte i vilken mening. Jag undrade: Hur kommer det sig att så många, så ivrigt vill vara med? Vad är det de vill berätta? Vid denna tidpunkt hade jag varken problemformulering eller teori i ryggen, bara en känsla. Det finns något här. Nu skulle jag bara komma fram till vad det var. Jag hade många och långa diskussioner med vänner om arbetslöshet och hur det kändes att vara arbetslös. Ett ord som upprepade sig ett flertal gånger var maktlöshet och jag fastnade i samtalet kring detta begrepp. Detta skulle visa sig vara det som jag ville skriva om. Arbetslöshet → Maktbegrepp.

Ämnet är på tapeten nästan ständigt och jämt och de politiska färgerna har olika synpunkter på vad arbetslösa människor bör och inte bör göra. Hur vi ser på arbetslöshet rent allmänt skiljer sig också mellan olika grupper vilket resulterar i olika krav på de arbetslösa. Jag minns en diskussion vi hade en gång i min klass på socionomprogrammet som handlade just om detta ämne. Frågan var: Hur ska vi lösa problemet med de arbetslösa ungdomarna? En kille räckte upp handen och påpekade att det var inget som samhället kunde lösa då det är ungdomarna själva som är problemet eftersom de är lata. Det är deras ovilja till arbete som är ungdomarnas största problem, menade han. Vad han inte insåg var det faktum att 50 % av klassen bestod av elever som ingick i kategorin ungdom. Tystnaden talade och ingen av ”ungdomarna” svarade på anklagelsen. Varför försvarade de sig inte? Undrade jag. Jag funderade vidare på maktbegreppet och undrade om det verkligen är så i ett möte mellan arbetslös och professionell att den ena parten har all makt och den andra ingen? Nej, var mitt svar till mig själv. Kanske finns det procentskillnader mellan dem och detta hanteras av båda sidor.

Denna uppsats kommer alltså att handla om makt och strategier för att hantera den. Min *anledning* är makten och strategierna är *målet*. Detta kommer i viss mån även att lieras med

ändamålet för det som kallas *ungdomsgarantin* eftersom det kan ha betydelse för hur proffessionaliteten väljer att agera för att nå målet – arbete. Anledningen kan nu anses vara inledd. Jag ska nu gå vidare och tala om syftet med undersökningen, hur kommer det sig att strategierna är målet?

2. Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur några arbetslösa ungdomar upplevde sin situation och hur eller om de ansåg sig ha inflytande över beslutsprocesser som gällde dem och deras framtid. Av denna anledning har jag gjort strategierna till mitt mål. Jag vill först identifiera maktskillnader och grader av makt och sedan se hur man¹ handskas med detta. Det kommer alltså att handla om ett försök att beskriva deras process utifrån deras egna upplevelser och berättelser. Jag vill även förtydliga och säga att upplevelserna är min metod för att hitta deras strategier. Genom att berätta vad de upplevde och hur de handskades med dessa upplevelser hoppas jag kunna hitta deras (o)makt. Jag kommer att förklara vad jag menar med begreppet (o)makt nedan.

3. Problemformulering

Min uppfattning/tes när jag stiger in i denna problemformulering är att makt skapar ojämnlighet mellan människor, men även det motsatta, att ojämnlighet skapar stratifiering i makten, om de som ingår i sammanhanget inte är medvetna om skillnaden mellan den makthavande och den maktlösa. Jag menar inte att endast vetenskapen om skillnaden kommer att lösa problemen men kanske kan mötet mellan makten och de med mindre inflytande underlättas och den underlägsna kan få större inflytande över sin situation. Kanske kan detta också påverka den arbetslösas uppfattning om sin egen makt. Jag har alltså en uppfattning om att det finns skillnad i maktinnehav mellan de arbetslösa och de professionella redan innan jag påbörjat intervjuerna. I mötet mellan klient och professionell antar jag att det finns en hierarki som är påtaglig. Jag vill också mena att båda parter har makt. Den ena har makt och den andra har (o)makt. Med detta menar jag att makt i dess vanliga böjning är den som är tilldelad, titulerad och synlig, den andra är den som i motsats till den förra är osynlig och kan inte tilldelas någon utan endast tas. Det är den sortens makt som har syftet att bemöta den tilldelade makten: Den strategiska makten utan titel vilket gör den till *strategisk (o)makt*. Detta bygger jag på det faktum att den arbetslösa ungdomen är inskriven i ungdomsgarantin eftersom han/hon måste vara det för att behålla sin A-kassa eller annan ekonomisk

¹ När jag säger ”man” menar jag i detta fall de arbetslösa, inte människor i allmänhet, inte jag och inte män.

transferering och även för att få lov att vara inskriven på arbetsförmedlingen. Detta är min frågeställning och de underrubriker som jag frågar min undersökning:

- Hur ser strategierna för att handskas med makt och ungdomsgarantin ut?
 - o Hur ser maktrelationerna ut?
 - o Hur ser dessa ungdomars upplevelser ut?

Vad jag vill veta är alltså vad några ungdomar som varit arbetslösa har upplevt och genom detta se hur de har gått tillväga för att förbättra sin situation. Jag vill mena att upplevelsen har en stor funktion när det gäller att berätta om hur man handskas med dem. Först måste upplevelsen berättas och förklaras nästan som ett minne och sedan kan strategierna utvinnas. Jag kommer att göra detta mot en bakgrund av vad arbetslöshetsåtgärder har för mål och vad begreppet egentligen betyder.

3.1 Avgränsning

Min undersökning är inringad kring ungdomsgarantin och arbets- och utvecklingscenter. Det senare kommer jag inte att lägga någon större vikt vid men jag måste nämna det eftersom det är i deras regi som ungdomsgarantin bedrivs. Jag kommer inte att inrikta mig på ett specifikt AUC² i en särskild stadsdel eller stad då syftet inte är att tala om dem utan om dem som ingår i deras nät. För att vara explicit: Jag vill ”gräva” i arbetslösas upplevelser, inte i ungdomsgarantins fysiska närvaro och inte heller i personalens berättelser. Arbetet kommer i stort sett bara att bestå av en del vilken jag har beskrivit ovan i mitt syfte och i min frågeställning och analysen kommer vara uppdelad i två tema.

4. Vad är en arbetslös ungdom?

Om man slår upp ordet arbetslös kan man få upp synonymer som: *utan arbete, utan jobb, friställd, permitterad, suspenderad* och *sysslöslös*.³ Alla dessa syftar på olika saker och det är inte säkert att jag tolkar dessa på samma sätt som du gör. Vad innebär sysslöshet? Är det samma sak som att inte ha ett arbete att gå till? Kanske kan det vara avgörande på vilket sätt vi ser på arbetslösheten. Tittar vi på det ur en traditionell synvinkel så är arbetet ett av de viktigaste inslagen i det vardagliga livet. Det är nästan en moralisk förpliktelse vilket kommer

² AUC är en förkortning för arbets- och utvecklingscenter vilken jag kommer att använda mig av framöver i uppsatsen.

³ Walter, Göran, *Bonniers synonymordbok, tredje, fullständigt reviderade utgåvan*, (Norge 2005), s. 29

att betyda att den traditionellt styrda människan hamnar i kris utan sitt arbete, utan sin arbetsidentitet. Vad jag försöker säga är att om du ser arbetet endast som ett medel till uppehälle och mindre som ett kall, så kommer arbetslösheten inte att betyda sysslolöshet i samma bemärkelse då du värderar annan sysselsättning lika mycket. En arbetslös ungdom behöver alltså i min mening inte vara en sysslös sådan.

Vad är en ungdom då? Barn är du egentligen fram till den dagen du fyller 18 år och blir myndig. Men så klart finns ju även kategorin *ungdom* vilken du tillhör efter barndomen. Gränsen mellan barn och ungdom brukar dras vid 16 års ålder.⁴ I lagen finns det ingen gräns vilken kan användas som rättesnöre men det finns likväl en gräns för straffmyndigheten som är dragen vid 15 års ålder. Ingen under 15 år får alltså lov att dömas till fängelse.⁵ Men i detta sammanhang är det inte riktigt den kategorin av ungdomar jag vill åt. I ungdomsgarantin ingår vi i denna kategori när vi är mellan 20 och 25 år. Skillnaden är väsentlig. Även här kan vi hitta olika synonymer vilka kan användas som tolkningsinstrument: 1 *uppväxttid, ungdomsår, tonår, pubertet, adolescens* 2 *ung människa, yngling, ung flicka; de unga, unga människor*.⁶ Jag syftar i denna uppsats på den senare raden av likabetydande ord vilket innebär ”äldre-unga” skulle man kunna säga. Vi talar följaktligen om unga människor i åldern 20 till 25 år försatta i en friställd situation, för att använda ett av de ekvivalenta uttryck vi har lärt oss. Det är uppenbarligen inte ett lätt arbete att definiera vad en ungdom är då det dessa inte verkar existera mer än i en lingvistisk bemärkelse.

5. Ungdomsgarantin och Arbets- och utvecklingscentrum

AUC är ett samarbete mellan försäkringskassan, länsarbetsnämnden och Malmö Stad som ett resultat av arbetslöshet och segregation. Syftet är att utifrån uppdrag och regler från regering att på ett mer effektivt sätt utöva myndighetssamverkan och utveckla statliga och kommunala resurser. Man vill ”utifrån en samlad kompetens och i samråd med den enskilde, upprätta(...) individuella handlingsplaner och lämpliga insatser, som leder till arbete för den enskilde och till att arbetsgivaren får erforderlig arbetskraft.”⁷ Detta kan vara olika typer av aktivitetsåtgärder och utvecklande arbete för individen. I AUCs regi bedrivs även

⁴ Larsson, Lena, *LSS-insatser till barn och ungdomar - en kartläggning inom Göteborgsregionens medlemskommuner*. (Göteborg 2004), s. 25

⁵ Ekbohm, Thomas, Engström, Gunnar, Göransson, Birgitta, *Människan Brottet Följderna – Kriminalitet och kriminalvård i Sverige*, (Stockholm 2006), s. 35

⁶ Walter, Göran, 2005, s. 541

⁷ Informationsblad om AUC från Malmö stad, källa:

<http://www.malmo.se/download/18.fe3a2d310a090ba6c380005606/AUC%C3%B6verens2006.pdf>

arbetsförmedlingens uppdrag så som ungdomsgarantin och rehabiliteringsuppdrag genom försäkringskassan. Detta är dock unikt för just Malmö då AUC inte finns på andra orter. I Lund bedrivs ungdomsgarantin endast i arbetsförmedlingens ledning.

Om du är mellan 20 och 24 år kan varje kommun i Sverige erbjuda dig som arbetslös ungdom en plats i ungdomsgarantin. Detta mot en förutsättning att kommunen har tecknat avtal med arbetsförmedlingen då dessa har ansvaret för ungdomsgarantin. Här kan du bli erbjuden praktik eller utbildning, så kallad arbetsmarknadsutbildning. Dessa syftar till att du så fort som möjligt ska komma tillbaka ut i arbetslivet och klara dig på egen hand. Alla aktivitetsprogram är individanpassade och arbetas fram mellan den arbetslösa och en handläggare även om vissa åtgärder riktar sig till många. Det är den arbetslösas kunskaper som är i fokus:

Ungdomsgarantin syftar till att du ska utveckla din egen kompetens så att dina möjligheter att få arbete eller börja studera förbättras. Utvecklingsinsatserna inleds alltid med vägledning och jobbsökaraktiviteter i Arbetsförmedlingens regi. Utvecklingsinsatserna ska vara individuellt anpassade. Det kan innebära olika typer av kompetensutveckling, exempelvis att höja dina baskunskaper inom ett ämne, varva utbildning med praktik eller enbart praktik som ger yrkeserfarenhet.⁸

Det finns vissa krav för att kunna få en plats. Du ska vara mellan 20 och upp till 25 år och du ska vara anmäld som arbetslös på arbetsförmedlingen. Kommunens skyldigheter att aktivera dig inträder efter det att arbetsförmedlingen inte kunnat erbjuda dig arbete, arbetsmarknadspolitisk åtgärd eller annan aktivitet inom 90 dagar, tio dagar efter det måste en handlingsplan vara klar. Ekonomisk ersättning utgår genom *aktivitetsstöd* eller en *utvecklingsersättning*. Den förra är grundad på a-kassan och den senare kan du få även om du inte har rätt till a-kassa eller annan transferering så som försörjningsstöd. Grundbeloppet är 3 280 kr i månaden. Dessa bestämmelser bygger på regler från Lag (2000:625) om arbetsmarknadspolitiska program, förordning (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program och Förordning (1996:1100) om aktivitetsstöd.⁹ För att ge en uppfattning om hur arbetslösheten ser ut så ska jag presentera lite statistisk fakta från 2006. I Skåne var sammanlagt 3 439 ungdomar mellan 20 och 24 år inskrivna i ungdomsgarantin. Den största andelen stod Malmö för med 1 108 ungdomar och på andra plats låg Kristianstad med 492. Lägsta antal hittar vi i Simrishamn, Sjöbo, Höör, Tomelilla och Perstorp som inte hade en enda ungdom inskriven i ungdomsgarantin.¹⁰

⁸ Informationsblad från arbetsförmedlingen, källa: <http://www.ams.se/admin/Documents/faktablad/ungar.pdf> (2007-04-12)

⁹ Informationsblad från arbetsförmedlingen, källa: <http://www.ams.se/admin/Documents/faktablad/ungar.pdf> (2007-04-12)

¹⁰ Källa: Länsarbetsnämnden i Skåne och arbetsförmedlingen

6. Tidigare forskning

Det finns gott om forskning kring arbetslöshet i Sverige. Speciellt från 1990-talet då arbetslösheten nådde ett av de högsta talen i Europa vilket satte välfärden på prov. Mellan åren 1990 och 1993 förlorade Sverige 226 000 arbetstillfällen vilket var mer än något annat OECD-land vid den här tidpunkten och arbetsmarknaden påverkades direkt. Förlorarna var: Ensamstående mödar, invandrade människor¹¹ och ungdomar. De drabbades av inkomstnedskärningar och de förlorade sina jobb om de ens fick något. Produkten av detta blev en kraftig ökning av socialbidragstagare vilket kostade samhället väldigt mycket.¹² Det finns åtskilliga undersökningar av hur ungdomar upplever arbetslöshet eftersom de var en av de stora förlorarna under 1990-talet och fortfarande är en grupp som har svårt att ta sig ut på arbetsmarknaden.

6.1 om arbetslöshet

Forskningsläget har ändrat fokus en aning sedan 1990-talet då syftet ofta var att finna vägar att motverka arbetslöshet. Nu är det oftare de arbetslösas upplevelser som är målet då den värsta krisen på arbetsmarknaden kan anses vara över. Ett exempel från 1990-talet är Johannesson och Wadensjös ”28 recept på arbetslösheten” där olika rekommendationer för att minska arbetslösheten presenteras däribland lönefrågor, finanspolitik, arbetsrätt och även arbetsmarknadspolitiska åtgärder vilka de ser som nödvändiga eftersom det annars kan vara lätt att låta människor med särskilda behov falla genom nätet.¹³ I motsats till detta kan jag sätta Verica Stojanovic som i sin forskning kring detta ämne tittat mer på erfarenheter. I sin undersökning från 2001 där hon granskar ”unga arbetslösas ansikten” har hon sett att upplevelsen av att ingå i en arbetsmarknadsåtgärd kan variera beroende på vilket förhållande vi har till det senmoderna samhället. De som var överens med det senmoderna hade i större utsträckning svårt att acceptera personalens syn på samhället vilken led av diskrepans med deras egen uppfattning. Detta resulterade i slitningar mellan den arbetslösa och de professionella.¹⁴ De som hade mindre krav på professionaliteten hade mer positiva upplevelser av åtgärderna. Andra analyser kan konstatera att arbetslöshetsåtgärderna kan

¹¹ Jag har valt att använda uttrycket ”invandrade personer” istället för ”invandrare”, då jag anser att det senare skapar invandrare och karikerar upp en bild som inte behöver vara sann. Kan det inte vara så att begreppet invandrare låser fast individen i en kategori för all framtid? Hur länge ska en person ha varit svensk medborgare innan hon får lov kasta av sig titeln som invandrare?

¹² Bergmark, Åke, Bäckman, Olof, ”Mot självförsörjning? Om avslutat långvarigt socialbidragstagande under 1990-talet.” i *Ofärd i välfärden*, Bergmark, Åke (red.), (Stockholm 2001), s 173-219

¹³ Johannesson, Jan & Wadensjö, Eskil (red), *28 recept på arbetslösheten*, (Stockholm 1997)

¹⁴ Stojanovic, Verica, *Unga arbetslösas ansikten, identitet och subjektivitet i det svenska och danska samhället*, (Lund, Sociologiska institutionen, 2001), s. 183

fungera bra om de hinner fånga upp den arbetslösas behov innan de hamnar i ett stadium av misstro och apati. Mycket verkade hänga på vilken handledare man fick för att kommunikationen ska fungera.¹⁵

Socialpsykologiska och psykologiska undersökningar av arbetslöshetens konsekvenser började sin karriär i den ”moderna arbetslöshetsforskningen” som Henrik Halvordsson kallar det, under de senaste 20 åren.¹⁶ Peter Olsén beskriver den socialpsykologiska konsekvenserna utifrån två olika begrepp: dominans av *sympaticus på vagus* och dominans av *vagus på sympaticus*. Det senare inbegriper slapphet och dystoni och det tidigare stress. Dessa är sätt att försvara sig i arbetslöshetssituationen menar Olsén. Individen går från ett ”överkrav” till ett ”underkrav”.¹⁷ Detta implicerar att individen för att försvara sig mot den utsatta positionen, som innebär psykisk ohälsa, väljer att dra sig tillbaka psykiskt. Detta är ett sätt att överleva och bespara sig själv psykiskt skulle man kunna säga. Utifrån dessa iakttagelser lierat med de psykiska konsekvenser han hittat, drar Olsén en slutledning där han konstaterar att arbetslöshet är direkt sammankopplat med sjukdom, särskilt för dem som varit arbetslösa en längre tid.¹⁸ Detta går att sammankoppla med mitt problem som just handlar om hur de arbetslösa hanterar situationer. Här får jag vatten på min kvarn genom att Olsén har hittat vissa psykologiska strategier. Många av undersökningarna kommer fram till att de inte kan hitta en homogen upplevelse av att ingå i en arbetsmarknadsåtgärd. Vissa intervjupersoner tycker att det är mycket positivt och andra tycker det är meningslöst. Förklaringsgrunden varierar men en del undersökningar menar att det handlar om vilken inställning de arbetslösa har till det egna ansvaret.

6.2 om makt

Det finns mycket forskning som handlar om makt i Sverige. Vi har offentliga utredningar som handlar uteslutande om makt och hur det visar sig på olika sätt i vårt samhälle. Statens offentliga utredningar har många publikationer som behandlar begreppet i olika kontexter men det vanligaste området där makt infinner sig är jämställdhet och diskriminering. Maktutredningen¹⁹ har en huvudrapport som behandlar makt och demokrati där dessa två

¹⁵ Goldkuhl, Malin, *Hjälp eller tvång? – en sociologisk analys av arbetslösas syn på arbetsmarknadspolitiska åtgärder*, (Lund, Sociologiska institutionen 2004), s. 34

¹⁶ Halvordsson, Henrik, ”Första året är helt okej. Sedan går det bara neråt”: *Ungdomars upplevelser av arbetslöshetens konsekvenser*, (Lund, sociologiska institutionen, 2004)

¹⁷ Olsén, Peter, *Arbetslöshetens socialpsykologi*, (Natur och Kultur, Lund 1985), s. 131-132

¹⁸ Olsén, Peter, 1985, s. 134

¹⁹ Maktutredningen är ett utskott i statens offentliga utredningar som ägnar sig åt forskning kring makt och konsekvenser av den.

begrepp går hand i hand. Detta är uppenbarligen forskning på makronivå där makten är en politisk form och de ”maktlösa” är medborgarna. Här kommer man fram till att makten i Sverige är långt ifrån jämt fördelad och att detta inte enbart kan bero på resurser. Alltså att maktfördelningen är ojämn på grund av ojämna fördelning av resurser. Det handlar om en rad andra faktorer också så som könsskillnader, ekonomisk ojämlikhet klasskillnader, kunskapsklyftor och invandringsfaktorer.²⁰ Vidare förklaras hur maktstrukturen har förändrats över tid i det moderna Sverige och två huvudhändelser nämns som avgörande och dessa är industrialiseringen och demokratiseringen. Dessa har ändrat synen på makt hur den utövas och vilka områden som påverkas av den.²¹

I andra forskningsprojekt handlar makt om att ha makt att påverka sin egen tillvaro och här handlar det närmare om jämställdhet mellan kvinnor och män. I rapporten ”Makt att forma samhället och sitt eget liv – jämställdhetspolitiken mot nya mål” konkluderas genom en rad punkter att det fortfarande är skillnader i makt att påverka sin egen situation genom att olika strukturella hinder står i vägen. De talar bland annat om Yvonne Hirdmans genuskontrakt som en del av deras begreppsdefinition.²² Här är makt något som kan producera ojämlikhet och makt är ojämlik och stratifierande. Detta visar de genom kvinnors mer utsatta ställning i samhället när det gäller arbetsmarknad och arbetsliv och även när det gäller privatliv med allt vad det innebär, exempelvis hemarbete och våld i hemmet.

Paulina de los Reyes har satt ihop en antologi för integrations- och jämställdhetsdepartementet – utredningen om makt integration och strukturell diskriminering med namnet ”Arbetslivets (o)synliga murar” vilket även är titeln på hennes eget bidrag i antologin. Författarna i antologin kommer till en slags konsensus som handlar om olika faktorer som producerar underordning i arbetslivet och de som står utanför och menar att:

(...)ojämlika anställningsvillkor, fördomar och rasism på arbetsplatsen, utestängning, inlåsning, föreställningar om bristande kompetens, osynliggörande, stigmatisering och nedvärderande alla är komponenter i ett skillnadsskapande system som möjliggör diskriminering, underordning och exkludering.²³

²⁰ SOU 1990:44, *Demokrati och makt i Sverige – Maktutredningens huvudrapport* (1990) kap 11

²¹ SOU 1990:44, *Demokrati och makt i Sverige – Maktutredningens huvudrapport* (1990) kap 11

²² SOU 2005:66, *Makt att forma samhället och sitt eget liv – jämställdhetspolitiken mot nya mål, Sammanfattning*, (<http://www.regeringen.se/content/1/c6/06/48/15/884caead.pdf>, 2007-05-12), s. 6

²³ de los Reyes, Paulina (red), *Arbetslivets (o)synliga murar – Diskriminering i arbetslivet*, rapport av Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering, (Stockholm, 2006), s. 29

Makten är för författarna något som skapas genom konstruktioner av människor som ”de andra” och annorlunda vilket kan möjliggöra en indelning enligt hierarkisk skala. När man gör skillnad på människor så är det en fråga om makt.²⁴ Här upprepar sig stratifikationsbegreppet än en gång då de menar att indelning är kopplat till makt. Bilden av diskriminering visar att mycket ligger bortom lagens gränser och måste därför uppmärksammas på andra nivåer för att den ska bli synlig. Maktrelationer i arbetslivet bygger mycket på ett ”vi och dom-tänkande” menar författarna, vilket ju är något som är svårt att bevisa med konkreta bestyrkanden.

När det gäller forskning om makt och arbetsliv i Sverige handlar det alltså ofta om jämställdhet, diskriminering och ekonomiska infallsvinklar som är kritiskt granskade. Makten är genomgående något som problematiseras utifrån ett stratifieringsperspektiv men som titeln ”makt att forma samhället och sitt eget liv” säger så handlar det även om hur mycket inflytande vi har över vår situation. Detta måste implicera att det handlar om olika resurser i form av makt och inte den ena har all makt och den andra har ingen. Dessa resonemang stämmer väl överens med de teoretiska utgångspunkterna som jag kommer att ta upp nedan och detta är också viktigt att poängtera detta då min tes utgår ifrån just detta att maktlöshet inte ofta implicerar att den maktlösa har 0 % makt. Jag ska nu gå vidare till det teoretiska biblioteket.

7. Teoretiska utgångspunkter

Efter att jag kommit fram till vad jag skulle undersöka satte jag mig ner och funderade kring vilka teoretiska resonemang som skulle kunna passa för mitt ändamål. Eftersom ett nyckelord är makt så föll Max Weber och Michel Foucault på plats ganska snabbt. Richard M Emerson kommer med sitt resonemang om *power dependence* att komplettera de andra två teorierna. Weber har en mycket känd begreppsförklaring kring detta och Foucault har ett speciellt förhållande till detta begrepp som jag finner intressant i detta sammanhang. Men detta räcker inte för att tolka upplevelser. Jag behövde något annat som kunde hjälpa mig att se under ytan. När jag funderade kring hantering av makt kom jag fram till att teorier om *coping* skulle kunna vara ett bra teoriinstrument. Detta begrepp har en psykologisk historia men kan användas utan problem i sociologiska sammanhang och här kommer jag att använda det tillsammans med den sociologiska definitionen av makt. Nedan ska jag tala om maktdefinitioner och hur jag har valt att tolka begreppet.

²⁴ de los Reyes, Paulina (red), Arbetslivets (o)synliga murar – Diskriminering i arbetslivet, rapport av Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering, (Stockholm, 2006), s. 30

7.1 Maktdefinitioner

I min förståelse ingår maktbegreppet. Vad är makt? Jag kan se det från två olika håll, både som det tydliga jag tänker på när jag först hör ordet nämligen att någon eller några människor står över någon annan. Vidare kan vi gå djupare ner i begreppet och titta på i vilka kontexter makt uppkommer och vilken betydelse den har för olika människor och för olika situationer. Jag vill först klargöra vad betydelse nummer ett har för denna uppsats och vilken definition det i sig är.

7.1.1 Stratifiering, auktoritet & vilja

Max Weber har sin bok *Ekonomi och Samhälle – Förståelsesociologins grunder* en klar definition av makt. Det handlar om chansen för en eller flera individer att få sin vilja hörd. Det kan vara i ett kollektiv eller endast mellan två individer trots motstånd.²⁵ Någon eller några utför något för någon eller någras uppsatta mål. Detta implicerar ett rationellt och uträknat agerande mot ett specifikt mål. Konflikten i det hela innebär att A har mer makt än B genom att hon eller han kan överkomma den strid som B tilltar när tillfälle ges. Detta betyder att B:s intressen offras för A:s.²⁶ Med det betyder också att det inte är hugget i sten. Det måste inte bli ett sådant utfall. A är beroende av att B inte tar till strid och att striden är mindre ”farlig”. Makt kan medföra socialt anseende lika mycket som socialt anseende kan medföra makt och således uppstår en social ordning.²⁷ Det blir en uppdelning mellan medlemarna i ett kollektiv, stratifiering i andra ord. I mitt fall handlar det om den arbetslösas intressen kan komma att bli undanskymda av ungdomsgarantins intressen för den arbetslösa med förutsättning att den arbetslösa inte sätter sig emot. Det måste alltså inte vara så att den arbetslösa inte har något inflytande och personalen kan komma i en situation där han eller hon inte får något gensvar på sin vilja. Det är just det som jag vill tala om i denna uppsats om än i en lite annan form. (o)makt måste för detta synsätt innebära att A inte alltid vet om att denne inte har något gensvar eller inflytande och att B inte alltid är helt indispositionerad.

Weber går vidare i sin definition och talar om *legitimitet*. Här kan makt uppstå i ett konsensus där underordnade accepterar den som ett legitimt utövande. I dessa situationer talar Weber om auktoritet eller authority på engelska. Dominering genom legitimitet. Med dominering menas sannolikheten att specifika kommanderingar kommer att bli åhörda av den tilltalade gruppen

²⁵ Weber, Max, *Ekonomi och Samhälle – Förståelsesociologins grunder*, bok 3, (Grahns AB, Lund 1987), s. 34

²⁶ Scott, John & Marshall, Gordon, *Oxford dictionary of Sociology* (Oxford university Press, 2005) s, 515

²⁷ Weber, Max, 1987, s. 34-35

eller individen.²⁸ ”Authority” finns i lite olika former och Weber delar in begreppet i tre underrubriker: Rationell, traditionell och karismatisk.²⁹ Dessa är olika anledningar till varför auktoriteten blir åhörd. Weber talar även om ”legal Authority” och däri finnes sådant som byråkrati vilket är den renaste formen av legal authority.³⁰ Detta är en form som kommer ur den rationella auktoriteten och är något som kan lieras med arbetsförmedlingen och ungdomsgarantin då dessa är myndigheter och arbetar byråkratiskt. Den rationella auktoriteten bygger på ”a belief in the legality of enacted rules and the right of those elevated to authority under such rules to issue commands”.³¹ Vi följer dem eftersom vi tror på deras tilldelade förmåga att beordra. Personal på ungdomsgarantin är tjänstemän med uppgift att utöva myndigheters vilja. På detta sätt blir de symboler för rationell auktoritet i denna undersökning. Men även här måste det poängteras att förhållandet inte är statiskt. Det är inte en nödvändighet att de utsända för den rationella auktoriteten måste bli hörd.

7.1.2 Power dependence

Richard M. Emerson har gått i Webers spår men utvecklar relationerna mellan de olika makthavarna i det som kallas för power dependence. Emerson menar att makt och beroende hör ihop. Detta implicerar att aktör A och aktör B är beroende av varandra även om den ena har mer makt än den andra.³² ”There is a balance in the relationship between A and B when the dependence of A on B equals the dependence of B on A. Where there is an imbalance in the dependencies, the actor with less dependence has an advantage in terms of power. Thus, power is built into the structure of the *relationship* between A and B”³³ Aktör A är även beroende av den motivation som B har i de mål A har satt upp. Om B bestämmer sig för att han eller hon inte eftertraktar det som A har så undermineras A:s makt och B stärker sin självständighet.³⁴ I detta fall är aktör A = professionell på ungdomsgarantin och aktör B är den arbetslösa ungdomen. A är beroende av att B ”ställer upp” på denna maktfördelning och jobbar mot det mål A har satt upp. Detta har en klar koppling till Webers resonemang när vi till exempel talar om legal authority där det är handlar om att den underlägsne tror på makthavares legitimitet. Här är det på sätt och vis även så att ”tron” är en förutsättning. Om han eller hon inte tror, måste strategier för att undergräva den etableras.

²⁸ Engdahl, Oskar & Larsson, Bengt, *Sociologiska perspektiv – Grundläggande begrepp och teorier* (Studentlitteratur Lund, 2006), s. 213

²⁹ Weber, Max, 1987, s. 58

³⁰ Weber, Max, 1987, s. 58

³¹ Ritzer & Goodman, *Sociological Theory- sixth edition* (New York 2004), s. 125

³² Engdahl, Oskar & Larsson, Bengt, 2006, s. 96 -97

³³ Ritzer, George & Goodman, J Douglas, *Sociological Theory – sixth edition*, (New York, 2004), s. 418

³⁴ Engdahl, Oskar & Larsson, Bengt, 2006, s. 97

7.1.3 Maktens mikrofysik och kunskapens straff

Vi kommer nu in lite mer på nummer två i maktdefinitionen som jag talade om ovan. Vi kommer nu till var makten finns och hur den kan se ut och det gör jag med hjälp av Michel Foucault. För Foucault har makt och kunskap ett starkt band. Detta visar han i ”Övervakning och straff” där han talar om den nya formen av disciplin och hur den effektiviserat maktens utförande av straff som genom kunskap blivit mera rationell.³⁵ Sanningen har stor betydelse för makten och således blir även sökandet viktigt. Vetenskapen har tagit patent på sanningen i viss mening menar Foucault. Detta resulterar i vetenskapen har tagit makt. Sanningen är på sätt och vis beroende av makt och makten är beroende av sanning. Ett subjekt måste veta något om ett annat för att kunna kontrollera denna. Ritzer och Goodman förklarar detta förhållande så här: ”(...) He sees knowledge generating power by constituting people as subjects and then governing the subjects with the knowledge”³⁶ Makt och vetande förutsätter varandra och gagnar varandra. Vidare talar Foucault om maktens mikrofysik. Makten är inte ett övertäckande system, den är uppbyggt av ett system av mikromakter. Den står alltså inte bara att finna på en plats och inte bara på ett sätt och det är något man utövar i motsats till något man besitter. Vi kan inte se på makt som en egenskap eller en egendom i mikrofysiken. Makten är en strategi för Foucault, som bygger på detta nät av mikrosystem vilka innefattar ”(...) ständigt spända, ständigt aktiva relationer (...)”³⁷ Denna disciplinära maktform har tre maktinstrument inneboende i sig. Dessa är *hierarkisk observation*, *normaliserande bedömningar* och *undersökning*. Den första innebär att de som står över kan se alla de kontrollerar med endast en blick. Den andra betyder en förmåga att dra normaliserande slutsatser om någon och att bestraffa de som inte passar in i normen. Den tredje innebär användning av undersökningar för att observera subjekt och göra generaliserande bedömningar av människor. Den tredje har de andra två med sig i bagaget.³⁸ Foucault är både negativ och positiv till denna, som han ser det, mer och mer utbredda formen av disciplinär makt. Den fungerar bra i militära sammanhang men han anser att det är skrämmande när den kommer utanför dessa gränser. Precis som Ritzer och Goodman också pekar på så gör Foucault en skrämmande jämförelse: ”Det är då inte heller förvånande att fängelserna liknar fabriker, skolor, kaserner, sjukhus, de liknar ju alla fängelser”³⁹.

³⁵ Foucault, Michel, *Övervakning och straff*, (Halmstad 2006), s. 12 - 21

³⁶ Ritzer & Goodman, 2004, s. 588

³⁷ Foucault, Michel, 2006, s. 32

³⁸ Ritzer & Goodman, 2004, s. 591

³⁹ Foucault, Michel, 2006, s. 229

Vad har jag konstaterat nu då? Webers resonemang har en stor bredd som fyller en stor funktion för min undersökning när det gäller definition. Makt kan betyda stratifikation och olika förutsättningar att få sin vilja hörd men power dependence har för min egen definition också en betydelse. (o)makt är på sätt och vis lierat med detta beroendeförhållande eftersom (o)makt underminerar den tilldelade makten. Makt kan men måste inte innebära konflikt och det handlar om förmåga att få igenom sin vilja på olika sätt vare sig det handlar legitimitet eller strategi. För att få en annan lite djupare definition konsulterade jag Foucault och här får vetande en stor plats. Vad vi tar reda på om en människa har betydelse för hur denna kommer att bli bemött. Vi undersöker och drar slutsatser om människor hur normaliserande och generaliserande de än är vilket kan uppvigla konflikter. Jag kan straffas för att jag inte gör som deras norm säger exempelvis om jag inte passar tiden som har bestämts. Detta är en strategisk makt som är genomtänkt. Weber och Foucault är inte helt överens även om de båda ser konflikter och rationalitet i makt. Det gör således även jag. Ungdomsgarantin har människor i sitt fält som sätter upp mål för andra människor som de i sin tur måste handskas med på ett eller annat sätt. A till B = konflikt eller överensstämmelse.

7.2 Coping

Coping är en strategi. Den har uppstått ur Freuds teori om försvarsmekanismer men skiljer sig ändå märkvärdigt ifrån denna då coping allmänt ses som en medveten strategi medan försvarsmekaniserna är i gång i ditt omedvetna ego. Det är ett tillvägagångssätt att tillämpa när vi känner att en specifik situation inte är hållbar för oss och vi måste hantera den på det sätt vi anser bäst. C. R. Snyder förklarar att coping är en reaktion som är ämnad att utplåna eventuella psykologiska, emotionella och fysiska belastningar som är relaterade till händelser i livet vilka producerar en stressfylld situation.⁴⁰ Det är alltså en strategi som implicerar den sortens reaktion som bäst kan minska oönskade påfrestningar socialt, psykologiskt och så vidare. Vidare handlar det om ett försök från individens sida att kontrollera miljön runt om kring, det är ett samspel mellan individ och situation. Det är i ontologisk mening sätt att vara i en viss kontext. Den oönskade känslan behöver inte endast vara stress det kan vara olika känslor så som ilska, sorg eller smärta. Andra teoretiker så som Richard Lazarus definierar coping som konstant föränderliga kognitiva, beteendemässiga och emotionella försök att hantera olika interna eller externa krav som går utöver vad en viss person kan klara av.⁴¹

⁴⁰ Snyder, C. R., *Coping – the psychology of what works*, (Oxford University Press, 1999), s. 5

⁴¹ Lazarus, Richard S. *Emotion and Adaptation*, (Oxford University Press, 1991), s. 112

Det finns olika inriktningar inom coping men det finns två som är vanligare än andra. Dessa är *emotionsfokuserad coping* och *problemfokuserad coping*. Problemfokuserad copingstrategi handlar om att försöka kontrollera och förändra källan till problemet, det som skapar konkreta hinder. Här använder sig individen av instrumentella förändringar som syftar till att skapa önskad förändring. Ett banalt exempel kan vara att jag måste lära mig att tala franska i Frankrike eftersom de inte talar svenska vilket utgör ett konkret instrumentellt problem för mig men jag kan eliminera det genom att lära mig något nytt. Emotionsfokuserad copingstrategi är ämnad att hantera emotionella responser av ett problem som ofta är situationer som är svåra att ändra på genom problemfokuserad coping.⁴² Exempel på emotionscoping är undvikande, distansering och önsketänkande. Denna form av coping anses vara väldigt framgångsrik när det gäller att hantera sjukdomssituationer och då menas inte bara fysiska sjukdomar som en del vill hävda utan även psykologiska besvär menar Snyder.⁴³ Vi använder oss alltid av båda två strategierna.⁴⁴ De utesluter inte varandra och är även beroende av varandra. Den problemfokuserade copingen är känslig för situationsfaktorer och den emotionsfokuserade ansluter till personliga faktorer. Tillsammans producerar de en förändring och således även den subjektiva meningen.⁴⁵

För att komma fram till vilken strategi vi ska beväpna oss med i en specifik situation gör vi olika bedömningar. Lazarus och Folkman ger oss två olika bedömningsnivåer. Den första nivån är den primära bedömningen där individen utvärderar huruvida situationen är skadlig rent kroppsligt och sedan om den är hotande, hindrande eller utmanande. Individen bestämmer om det är något viktigt på spel i situationen som förlöper. Då situationen uppfattas som skadlig eller hotande så går individen in i nivå nummer två, den sekundära bedömningen och här utforskas de möjligheter som är står till hands där och då.⁴⁶ Då individen gjort denna kognitiva bedömning kan denna bestämma vilken copingstrategi som han eller hon vill använda alltså någon av de två jag talat om ovan eller för att följa Lazarus, hur stor del av varje strategi som jag använder eftersom vi alltid använder båda.

För mitt syfte är dessa teorier bra analysinstrument för att upptäcka makt och strategier. Med tanken om relationen mellan de olika parterna i makten hoppas jag kunna upptäcka maktens

⁴² Lazarus, Richard S. 1991, s. 112

⁴³ Snyder C. R. 1999, s. 10

⁴⁴ Ekelund, Eva & Kjelldorff, Anna, *Arbetslöshet i relation till stress, coping, mentalt hälsotillstånd och attribution* (Lund, institutionen för psykologi 2002), s. 9

⁴⁵ Ekelund, Eva & Kjelldorff, Anna, 2002, s. 9

⁴⁶ Snyder, C. R. 1999, s. 9

närvaro och vidare genom att applicera copingstrategierna på intervjupersonernas upplevelser kunna se hur de väljer att agera och reagera i denna maktens närvaro.

8. Metodologiska resonemang

Med tanke på mitt syfte med denna uppsats kändes det naturligt att välja bort den objektiva tankebanan. Mitt mål innebär inte att jag vill dra stora generella slutsatser som är gångbara i alla sammanhang. Jag är av den uppfattningen att jag som ”forskare” inte kan vara helt objektiv och jag är mer intresserad av kvalitativ forskning där jag kan gå på djupet men inte i ett lika stort område. Det blir mikrosociologi. Det blir en kvalitativ undersökning.

8.1 Kvalitativ forskning

I den subjektiva traditionen ingår den kvalitativa metoden som ett svar på den kvantitativa som regrade sociologisk metodik under de två första decennierna efter andra världskriget. Här behandlas ”mjukdata” som Rosengren och Arvidson uttrycker det, data som ska vara närmare mänskliga än maskinella.⁴⁷ Här får intresse för betydelser och de olika sätt individer förstår och uppfattar saker på plats och forskaren tolkar mindre objektivt och mer subjektivt likt tolkning av litteratur. Det finns även intresse för beteendemönster där traditioner och dylikt blir intressant. Men det är inte detta som är det mest utmärkande för metoden, det är tillvägagångssättet att samla data menar Martyn Denscombe.⁴⁸ Jag har valt den kvalitativa intervjun som tillvägagångssätt. Detta innebär intervju ansikte mot ansikte där det finns plats för mer djup i svaren. Detta beslut tog jag eftersom jag var efter känslor tankar och upplevelser som inte är lika lätta att förmedla genom kvantitativa metoder så som enkäter.

8.2 Urval av intervjupersoner

Valet av intervjupersoner var inte komplicerat. Det var inte svårt att få intresserade men det var svårare att få dem att ställa upp när det väl ”kom till kritan” om man säger så. Ålder var inte svårt att av gränsa då ungdomsgarantin gjort det åt mig och jag kunde välja vilka intervjupersoner som helst bara de var mellan 20 och upp till 25 år. Urvalet var slumpmässigt och de som ville fick vara med även om jag hade oturen med bortfall när jag väl skulle göra intervjuerna. Två kvinnor och en man valdes ut. De har alla olika bakgrund vilket jag visste innan intervjuerna och de var inskrivna vid olika tidpunkter. Det visade sig efter intervjuerna att alla hade varit inskrivna vid samma stadsdel vilket jag inte visste innan. Med tanke på att

⁴⁷ Snyder, C. R. 1999, s. 331-332

⁴⁸ Denscombe, Martyn, *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, (Studentlitteratur, Lund, 2000), s. 243

jag antog att kön kan ha betydelse för upplevelse och val av strategi så var det naturligt att jag intervjuade både kvinnor och män. Valde att inte intervjua någon i personalen vid ungdomsgarantin då jag inte är intresserad av deras sida av makten, den har ingen betydelse för vad intervjupersonerna har att säga mig och det ju endast deras röst jag vill höra. Från början var det väldigt många som ville vara med som jag berättade om i min inledning men ju närmare intervjuerna kom så var de flera som inte hade tid att ställa upp och jag gick från sju personer till tre vilket gör att denna undersökning går lite mer och fallstudiehållet.

8.3 Hur gjorde jag?

Då min närvaro är så påtaglig vid denna typ av intervju måste jag i forskarrollen vara aktsam för att leda och influera min intervjuperson för mycket. Jag måste akta mig från att styra samtalet för mycket och att inte ”lägga ord i munnen” på den jag intervjuar. Men jag är medveten om att det perfekta intervjun inte finns men man ska ha i åtanke att vara aktsam. I efterhand kan jag se att jag lade fram upplevelser i ord som de kanske inte hade tänkt säga från början. Svaren till dessa frågor har behandlats med detta i åtanke. Utformningen av intervjuerna var semistrukturerade och uppdelad i tre delar. Frågorna i intervjuguiden var endast en utgångspunkt som jag kunde jobba utifrån och ändra allteftersom intervjun pågick. Den första klargjorde intervjupersonens bakgrund. Den andra hade frågor rörande upplevelser och den tredje kallar jag för strategidelen där följdfrågor på upplevelserna ställdes. Den tredje delen var mer ostrukturerad än de första två då jag inte i förväg kunde veta hur deras upplevelser skulle se ut och hur de skulle tala om dem men jag hade förslag framför mig så att jag skulle ha någon stans att börja.

Syftet med intervjuerna och min uppsats klargjorde jag redan när jag frågade om de ville ställa upp men jag förtydligade vid intervjutillfället hur jag hade utformat intervjun. Jag lovade att all information skulle avidentifieras och att ingen skulle få veta vem de är. Även namn på föräldrar och personal har avkodats efter önskemål av intervjupersonerna. Intervjuerna spelades in på band och det var ingen som uttryckte oro eller andra obehagskänslor inför detta och det var ingen som hade problem att tala med bandspelaren på, det rådde ganska avslappnad stämning under alla tre. Jag valde att göra intervjuerna i intervjupersonernas hem då jag antog att det var en trygg plats för dem vilket skulle underlätta intervjun. En av intervjupersonerna känner jag väl vilket var något jag fick ta ställning till i valet av intervjupersoner. Det kan både vara positivt och negativt när man känner en person då jag kan riskera att få svar där intervjupersonen tar för givet att jag förstår eftersom vi

känner varandra och det kan bli svårt för mig att ta en ”riktig” forskarroll. Å andra sidan kan det vara så att det faktum att jag är vän med den jag intervjuar kan ha en lugnande effekt på honom eller henne och detta kan i sin tur göra det lättare att svara på mina frågor. I detta fall var det positivt att jag kände honom eller henne då det resulterade i att hon eller han sa att det kändes lätt att svara på min frågor och även tryggt. De problem som jag stötte på var att mina frågor angående bakgrund inte var relevanta vilket jag upptäckte långt efter vidare hade jag ibland svårt att ställa de ”rätta” följdfrågorna som hade relevans till mitt syfte. För att försäkra högsta möjliga reliabilitet vilket innebär hur hög tillförlitlighet undersökningen har,⁴⁹ har jag utgått från samma intervjuguide vid alla intervjuerna och de har som sagt alla genomförts i intervjupersonens hem. Jag har också utgått från att de har svarat ärligt på mina frågor.

8.4 Analys och bearbetning – hermeneutiken

Analysen kommer att vara en kombination av ett empirinära och ett teorinära förhållningssätt vilket brukar rekommenderas vid kvalitativa undersökningar. Genom det teorinära förhållningssättet håller sig forskaren nära de teorier och begrepp genom vilka man har ställt upp teman att belysa genom empirin. I detta fall har jag satt upp två teman och dessa är: 1. *maktens närvaro* och 2. *strategi*. Det empirinära förhållningssättet innebär att man hämtar teman från det empiriska materialet. Här tar man fram analysinstrumenten ur det material där de olika teman har tagits fram och sedan visas exempel genom utdrag ur intervjuerna.⁵⁰ I kombination betyder detta att jag bestämt mina tema utifrån empirin men jag håller mig nära teorin när jag sedan ska analysera. Jag måste först hitta det jag söker innan jag kan exemplifiera det och hävda dess existens genom teorin. Analysen är en hermeneutisk sådan vilket innebär att förförståelsen alltså forskarens ”glasögon” har betydelse för analysen och att tolkningar föregås av förutfattade meningar. Det innebär även att förståelsen och tolkningen är beroende av helheten och vice versa och att mening i något skapas och förstås i en kontext.⁵¹ Detta analysredskap öppnar upp för tolkning i flera nivåer eftersom man går ned på djupet och dissekerar materialet. Vad som från början verkade vara en sak, kan på djupet vara något annat. Min förförståelse eller mina förutfattade meningar i detta sammanhang handlar just om min problematisering av makt som jag talat om ovan i min problemformulering och i mitt syfte.

⁴⁹ Thurén, Torsten, *Vetenskapsteori för nybörjare*, (Liber AB, Malmö 2004), s. 22

⁵⁰ Widerberg, Karin, *Kvalitativ forskning i praktiken*, (Studentlitteratur AB, 2002), s. 145

⁵¹ Widerberg, Karin, 2002, s. 26

9. Intervjupersonerna – vilka är de?

De jag har intervjuat är inte arbetslösa nu utan är alla utskrivna ur ungdomsgarantin. Här är de:

Anna var 24 år när hon blev arbetslös och inskriven i ungdomsgarantin och hon var inskriven i ungefär ett halvår vid södra innerstadens arbetsförmedling och gick på deras AUC. Hon hade lite arbetslivserfarenhet och ett års högskoleutbildning.

Sofia var 23 år när hon var inskriven och även hon tillhörde södra innerstaden. Sofia var inskriven i några månader. Hon hade flera års utbildning på folkhögskola och lite arbetslivserfarenhet.

Peter var 24 år när han var inskriven och han var inskriven i ”en termin” som han uttryckte det. Han hade inte någon uppfattning om den exakta tiden. Han hade ganska mycket arbetslivserfarenhet och en del utbildning på folkhögskolenivå.

10. Upplevelsen – redogörelse av intervjuerna

”Det kändes som en konstig film. Clockwork orange eller moment 22, hehe.”

Intervjupersonerna ger olika färgade beskrivningar av upplevelsen av att vara inskriven i ungdomsgarantin men det finns ett genomgående tema där alla är överens om att situationen kändes meningslös och hopplös. Citatet ovan talar om vad Peter kände i mötet med personal som skulle hålla i kurserna på ungdomsgarantin. Peter gick på ungdomsgarantin året efter de andra och då såg schemat lite annorlunda ut. Han berättar att det gick ut på att de inskrivna skulle gå en kurs och det var obligatorisk närvaro varje dag mellan nio och tolv på förmiddagen. Varje vecka hade ett tema som kunde handla om exempelvis mötet mellan ”svenskar” och ”invandrare”. Detta kallades *kompetensnyckeln* och Peter visste inte riktigt vad syftet var men han upplevde att det handlade om att de arbetslösa skulle hitta sig själva mer än att hitta ett meningsfullt arbete. Det hela kändes mycket frustrerande tyckte Peter, då han upplevde att de talade på en mycket låg nivå och han tyckte inte att det var kompetensutvecklande alls.

(...) dom andra var katastrof, det var ja, som att vi skulle prata om invandrare och svenskar, hon tog på sig närra glasögon och så hade hon tejpats svenska flaggan för, hahahaha, det var på en så himla låg nivå, det var helt meningslöst. (---)

Första mötet med ungdomsgarantin var en chock för Peter och han var mycket negativt inställd till det hela men han vill också poängtera att han var i ganska dåligt skick när han kom dit och hade således inte mycket tilltro. De tankar som kom upp när han satt där första dagen var bara att han ville gå hem och att det kändes oseriöst och mest som ”en fika med massa andra arbetslösa liksom.”⁵² Han fann personalen ytlig och oseriös men samtidigt klämkäcka och han tyckte synd dem eftersom situationen var hemsk. Han upplevde stämningen som negativ i rummet där de satt men att personalen verkade vana vid det och försökte lätta upp stämningen.

Sofia upplevde första mötet som konstigt och hon visste inte vad hon skulle göra där eller varför hon var där.

(...) ja det var så konstigt att komma dit (...) det var liksom, det kändes som om det var något gettohus och så var det en liten korridor, mörkt, och sen kom man in till något litet och så låg det lite papper här och där. (---) Det var jättekonstigt, jag visste inte alls vad jag skulle göra och tyckte var konstigt så jag började kolla stipendier först för jag visste inte alls.

Hon tyckte det kändes väldigt deprimerande och hemskt och förstod inte varför hon var tvungen att vara där förutom för att få sin Alfakassa eftersom hon sökte jobb hemma och hade egen dator och internet. När Sofia var inskriven fanns det inga kurser på schemat som vid tillfället när Peter var inskriven utan här gick en dag på ungdomsgarantin ut på obligatorisk närvaro några timmar på förmiddagen då aktiviteten var att söka arbete vid en av de datorerna som fanns. Kravet var minst tio sökta arbeten i månaden och detta skulle rapporteras till ansvarig handläggare vid arbetsförmedlingen. Sofia upplevde att kraven var bra ur den synpunkten att hon ansåg att folk inte bara ska få pengar utan man ska göra något för att få dem, dock upplevde hon kravet i denna situation som att

(...) det kändes som att dom ville psyka ut folk så att dom inte ska vara inskrivna mera längre, jag tyckte det kändes värdelöst, förnedrande, jättedumt och slöseri med pengar.

Sofia upplevde precis som Peter att målen som sattes upp var väldigt låga och att personalen inte värderade deras chanser till jobb så väldigt högt. Anna stämmer in i detta och säger att hon upplevde att ”vi kände väl oss lite som närra tröga människor som inte kunde klara oss själva.”⁵³ Alla tre förmedlade en känsla av obehag kring ungdomsgarantin och att det var något som de gärna hade varit utan. Det som skiljer i deras berättelser är att Anna var mycket positiv till den handledaren som hon hade. Hon tyckte att hon fick stöd och hjälp med jobsökning.

⁵² Utdrag från intervju med Peter

⁵³ Utdrag från intervju med Anna

I: Kände du att hon var intresserad av ditt?

Anna: Ja hon va intresserad av att hjälpa till och göra någonting bra eh... hon ville att det skulle leda nånvart.

De andra två saknade mer och bättre handledning under deras tid på AUC. För dem kändes den personliga handledningen som ytlig och oförstående där det personliga målet inte iaktogs eller att den inte handlade om dem utan mer om utvärdering av tiden på ungdomsgarantin. Efter de personliga handledningarna upplevde Sofia och Peter att:

Sofia: (...) det kändes som om de bara ville skjutsa ut en men jag kände att det var mer personlig konkurs som väntade än en ljus framtid.

Peter: (...) dom samtalen handlade oftast om vad man tyckte om kursen och tyckte man att den var dålig så förstod som inte det.

Peter menar att ungdomsgarantin gick ut på att personalen skulle hjälpa de arbetslösa till att hitta sig själva mer än att hitta ett arbete, målet var inte viktigt utan kursen de gick där var huvudfokus. Han upplevde det som att de antog att man inte visste något om sig själv och att de ville tvinga fram något som inte behövdes.

Peter: (...) Fokus låg inte på jobb och såna saker, det låg på, det konstiga var att det (...) var ungefär som att det låg på problembarn som skulle hitta sig själva. Som att den här kursen liksom var mer riktad på såna saker, inte så mycket på vad man ville och man stod utan snarare det var att man inte visste vem man var eller var man stog.

I: Du upplevde det som att dom ville hjälpa dig hitta dig själv?

Peter: Ja, det kan man säga

I: Och det upplevde du som?

Peter: Kränkande

När jag frågade Peter om han ansåg att han hade inflytande över personalen så svarade han att han kände sig i underläge men att han till slut fick dom att lyssna men under tiden kände han sig maktlös. Anna uttrycker att hon upplevde att de hade mer inflytande kontrollmässigt över henne än vad hon hade över dem men hon fann ändå att inflytandet över hennes situation var inget som de hade någon kontroll på.

Anna: Nä, absolut inte, tvärtom, dom hade bara en väntplats och sen när vi var klara med de där två veckorna då kom ju nästa grupp in där som dom skulle ta hand om och vi gick vidare och sen så var dom inte intresserade längre. Eller vi var inte deras problem längre

I: Upplevde du att de tyckte att ni var problem?

Anna: Em...ja det får man nog säga. För det var inte alltid glada trevliga människor som man träffade där. Det var oftast väldigt besvärligt bara ”åh åh, men åh” mycket suckar bara.

När Sofia pratade med sin handledare på arbetsförmedlingen och förklarade sitt missnöje med den personliga handledningen på ungdomsgarantin blev hon flyttad till en annan lokal men där upplevde hon att det blev sämre och hon använde ord som helvete, hemskt och jättevidrigt när hon förklarade upplevelsen och känslan av att vara där. Här skulle Anna vara varje dag

mellan nio och tre och söka jobb. Hon upplevde inte att det fanns något stöd att tala om och att personalen bara var där för att vakta så att ingen gick därifrån eller gjorde annat än att söka arbete. Jag frågade henne vad hon gjorde under dagarna där och hon svarade att:

(...) så var det kanske tio datorer och 30 folk, så folk bara satt och pratade och hängde eller bara satt och såg helt apatiska ut och jag kunde inte ens vara där, jag gick en sväng och promenerade för det fanns (...) inte någon plats att sitta på vid någon dator sen fanns det ju ingenting annat att göra, man kunde läsa broschyrer och ingen att prata med dom var jättesura dom som satt där.

Nyckelord i deras upplevelser är meningslöst, hemskt, slöseri, maktlöshet och brist på inflytande, trängsel, hopplöshet. Anna ville poängtera att hennes handledare var det enda positiva med hennes vistelse på ungdomsgarantin och inte ens det var något hon ville mena väge över det negativa. Peter upplevde att det enda han fick ut var hur han *inte* skulle göra för att få ett arbete och hur man kan generalisera lätt vilket han upplevde att de gjorde. Sofia ansåg att den enda känslorna hon hade fått ut ur denna upplevelse var magont och sämre självförtroende.

11. Maktens närvaro

(...) det var bara som att man skulle sitta av sin samhällstjänst liksom.

Även om alla upplevde att de hade mer kontroll över sin situation än vad ungdomsgarantin hade över dem så pekar vissa faktorer på att det finns en del av vardagen som de inte har kontroll över, inte från början i alla fall. Citatet ovan kommer från intervjun med Sofia där hon talar om upplevelsen av miljön och personalen. Alla tre var tvungna att vara på samma plats varje dag med vissa undantag. Om de inte infann sig på rätt plats vid rätt tid blev de avanmälda och förlorade sin A-kassa eller annan transferering. Detta är per definition en maktfråga i Foucaults mening. Följer du inte reglerna eller normen blir du straffad. I detta fall drar de in dina resurser i form av pengar vilket skulle kunna användas som ett tydligt exempel på *normaliserande bedömningar*. Liknelsen med samhällstjänst för tankarna till straff och vidare till straff för att vara arbetslös. När jag frågar om bemötandet från personalen i hallen där Sofia satt och sökte jobb och vidare hur hon såg på sin egen position svarade hon:

Sofia: Ja, men inget speciellt, dom var bara där för att vakta. Rastvakter eller vakter (...)

I: Upplevde du att du var i position att ställa krav på dom?

Sofia: Näe, jag vet inte vad man skulle göra, det fanns ingenting (...). Man får ingen tillit eller dom har ingen tillit till en, dom tycker att man är ett barn som ska vara där och sitta av tiden. Dom har koll på vad man gör så att man inte är på gatan och gör nått bus eller nått, hehehe

Första anblick på detta citat kan säga att det inte går att ställa några krav eftersom det inte finns några krav att ställa eller någon att ställa krav på men om dessa faktorer hade existerat så hade även möjligheten uppenbarat sig. Men tittar vi en gång till så kan vi se att mötet mellan Sofia och personal var inte alls "ingenting", det är ett möte mellan Sofia och den disciplinära makten. Hon vaktas, alla vaktas, det är den hierarkiska observationens ansikte. Och detta implicerar en rad av konsekvenser vid överträdelse, alltså de normaliserande bedömningarna. Anna menar att det fanns en ojämn fördelning av inflytande men hon kunde inte förklara på vilket sätt. I citatet ovan i upplevelsedelen säger ju Anna att de absolut inte har mer kontroll över henne än vad hon har (se citat ovan). Hon menar att de inte hade någon kontroll över henne men vad hon samtidigt säger är att de hade ett väntrum och att hon upplevde att hon var ett problem för dem, hon har tidigare även konstaterat att det är ett krav att hon ska vara närvarande under en viss tid på dagen. Detta skulle kunna tolkas som att de har kontroll över henne några timmar under dagen men återstoden kan de inte kontrollera. Detta blir tydligt när Anna förklarar vilka krav som fanns på de inskrivna.

(...) de enda kravet man hade var att du ska söka jobb och finns det inga lediga datorer så ska du bara sitta på en stol och vänta. Det var kravet. Du ska helst inte läsa tidning eller vi försökte spela kort för att få tiden att gå, det fick vi absolut inte göra så det var också ett krav att du får inte lov att ha roligt här utan du ska söka jobb det var allt.

Vad är det Anna säger här? Hon säger att under den tiden hon satt där fanns vissa regler uppsatta på vad hon fick och inte fick göra. När hon bröt mot detta blev hon tillrättavisad. Detta samstämmer med vad jag sa ovan. Under de timmarna hon befann sig i AUC:s lokaler fick hon gå efter deras regler vilket då innebär att de har kontroll över vad hon gör och inte gör. Men när dagen är slut på ungdomsgarantin vet det inte och kan inte veta vad hon ska göra. Då är hon under sin egen kontroll. För Peter gäller samma villkor och han måste infinna sig varje dag för att gå på ungdomsgarantins kurs för arbetslösa. Han har inte valt att gå denna kurs och känner sig kränkt över det faktum att de anser att han inte vet sin egen plats i livet och därav måste gå denna kurs. Han infann sig på rätt plats vid rätt tid och därmed har ungdomsgarantin får sin vilja igenom och därav har de i Webers definition makt. Det samma gäller för de andra två, Ungdomsgarantin med deras personal har uppmanat dem att infinna sig vid en viss tid och en viss plats och utföra tilldelade uppgifter, de får sin uppmaning hörd enligt intervjuerna och således har de en viss makt. De får sin vilja hörd, även om det kanske inte är vilja i en privatpersons mening men dock i professionell. Hade intervjupersonerna valt att inte komma på angiven tid och låtit bli att utföra tilldelade uppgifter hade makten sett annorlunda ut då de professionella inte fått något gehör. Således kan de inte ge några

uppmaningar och makten blir avgränsad. De är beroende av att den ”andra” ställer upp på deras vilja enligt power dependenceteorin.

Makten är närvarande för alla tre även om den inte syns vid första anblick. Jag frågar Peter vad han hade för tankar när han satt på första mötet på ungdomsgarantin och han svarar ”Eh... att jag ville gå hem”. Han satt där men han ville gå hem, han kunde inte gå hem. Han fick stanna för att uppfylla kraven för att behålla sina pengar. Han fick stanna för att han skulle höra personalens ”vilja”. Denna vilja betydde pengar i kassan om han hörde den.

12.Strategin – maktens ovän

...på nått sätt så blev det en studie i galenskap, hahaha

De har alla tre olika sätt att göra sig onåbara för maktens vilja och de har olika sätt att hantera ovälkomna känslor. Reaktionerna var blandade efter första intrycket av ungdomsgarantin. Det var meningslöshet, arga känslor, skam och kaffesug. Peter fann en vän första dagen på AUC och de gick och drack kaffe efteråt för att smälta första intrycket och han upplevde att det var ett stöd för honom att ha någon ”(...) att skratta åt det hela med (...).”⁵⁴ Han säger när jag frågar vad han hade för strategi när han kom tillbaka nästa dag efter det första mötet som han upplevde som en chock att det blev för honom en studie i galenskap som citatet ovan säger. Det var ett sätt för honom att få en mening i tillvaron som han annars upplevde som meningslös. Efter att dagarna på AUC var slut brukade Peter släppa allt som hade med detta att göra och bestämde sig för att vara ledig.

Då var det en sånn lättnad att komma ut och det är sol på möllan och så har man suttit där i fyra fem timmar och lidit i ett kvavt rum och pratat nonsens, på nått sätt så var det inte så att man satte sig vid en dator och sökte jobb utan då hittade man hellre på något roligt och så kändes det som att nu har jag gjort nu har jag varit duktig idag.

Peters strategi för att motverka de negativa tankarna var att göra något som han tyckte var roligt och på så sätt få ut något positivt av dagen. Det fanns ett emotionellt problem för Peter i hans vistelse på AUC men det är även instrumentellt på ett sätt om man tänker på lokalen i sin fysiska form. Sett ur ett emotionsfokuserat copingperspektiv har Peter lyckats vinna över de negativa tankarna genom att spela ut dem med det han tycker tillför något positivt för honom. Detta gäller dock bara under återstoden av dagen efter det att han slutat på AUC. När han sitter där försöker han skapa andra mål med närvaron eftersom han inte tycker att deras mål är intressanta eller relevanta. Han gör det till en studie i galenskap och använder sig således av en semiinstrumentell strategi skulle man kunna säga, det handlar alltså om problemfokuserad

⁵⁴ Utdrag ur intervju med Peter

coping utan att göra något fysiskt för att förändra situationen. Till slut tycker Peter att det inte räcker med dessa strategier och slutar helt enkelt att gå dit. Konsekvenserna av detta blev som lovat i reglerna att han blev av anmäld och förlorade därmed sin A-kassa de dagarna. Men Peter kunde inte acceptera detta maktutövande och tog till en annan strategi när han fann att hans handledare inte ville förstå:

ja asså sen är jag lite sån så att jag, hon skrev ju ut mig dom dagarna jag inte var där men jag var rabiatt som jag struntade i det men jag hade ju sagt vad jag tyckte sen så grunna hon på det sen konfronterade hon mig om det sen längre fram och då så drog jag allting en gång till och då blev jag faktiskt förbannad så jag skällde ut henne och sa att jag tyckte att det var absurt att jag inte skulle få nån A-kassa för jag hade rätt till det och jag sökte jobb och jag hade berättat varför jag inte ville gå den här kursen em... och det var precis innan den var slut så att på avslutningen så gick jag helt enkelt dit och eller om hon ringde kanske och sa så att nu har jag kom på avslutningen du och Johan det kan ni väl göra nu har jag fyllt i listan och jag förstått att det här kanske inte var riktigt rätt så till slut så tycker jag att vi ”vann” då.

Peter lyckades få sin vilja igenom och hans handledare gjorde som han önskade vilket resulterade i att han fick sin A-kassa ändå. Den problemfokuserade copingstrategin fungerade till hans fördel. Problemet var att makten inte var hans och lösningen var att han tog den. Han tog inte hennes tilldelade makt utan den osynliga makten, den strategiska (o)makten och undergrävde handledarens.

Anna var förbannad när hon gick ifrån första mötet med ungdomsgarantin och kände att situationen var meningslös.

Jag var nog rätt förbannad faktiskt just för att man fick den behandlingen ni e nollor som inte kan göra nånting och sen förstog jag ganska snabbt också att eller jag gissade väl ganska snabbt att AUC e bara en mellanstation för att komma bort från arbetslöshetsstatistiken. Det var jag väldigt förbannad över bara. Och just att hela grejen var meningslös för mig så att det var väl så jag kände när jag gick därifrån första gången.

Nästa dag tänkte Anna att det måste finnas något som hon kan utnyttja till sin fördel och få ut något bra ur det hela.

Anna: det var väl bara att jag intalade mig att det är bara si och så här länge jag måste gå på dom här mötena och det är bara eh ja, kämpa igenom det och göra det bästa av situationen, Jag hade kunnat göra som jag gjorde i skolan och bara sitta och göra nått helt annat på lektionerna men istället försökte jag ändå utnyttja eller se om det gick att utnyttja på något sätt.

I: Gjorde det det tyckte du?

Anna: Jag försökte men jag utnyttjade då den här Karin som att hon hjälpte mig med cv och sånt. Det gick inte det fanns inget att utnyttja.

För att hantera den negativa känslan använde Anna sig av intalning och hoppades på något bättre. De negativa upplevelserna kunde hon därmed trycka ned genom denna form av emotionsfokuserad coping.

Det var bara intalningsförmåga, jag måste göra det, så då måste jag göra det. (---)

Då hon fann att det inte fanns så mycket att utvinna och när det inte fanns någon plats vid datorerna ville hon fördriva tiden och läste tidning eller pratade med andra som hade gått i hennes grupp även om reglerna sa att de inte fick som hon förklarade i ett citat ovan under del elva. Hon lät inte personalen bestämma vad hon skulle göra där förutom att sitta vid datorerna när tillfälle fanns. Hon eliminerar meningslösheten genom att skapa mening, som att läsa tidningen eller tala med andra i lokalen. Den problemfokuserade copingstrategin fungerade och hon kunde underminera personalens regler. (o)makten kommer fram om än i små portioner.

Sofias reaktion efter första mötet på AUC var ”Åh, nej!”⁵⁵ Hon kände sig som en förlorare och ville inte berätta för alla att hon var inskriven i ungdomsgarantin.

I: Du sa att första mötet var väldigt negativt, va tänkte du när du gick därifrån?

Sofia: Oh nej! Jag kände mig som en sån riktig förlorare det kändes helt jättehemskt som när man träffar gamla klasskamrater det sista jag skulle vilja säga är att jag sitter på ungdomsgarantin, de bara kändes bara helt usch hemskt så här.

När hon gick tillbaka nästa dag tog hon med sig skivspelare så att hon ”slapp höra dom andra säga dumma saker, de vara bara så här stäng av och sitt av tiden (...).”⁵⁶ Hon kunde således skärma av sig från omgivningen och bara vara ”för sig själv” i mängden. Sofia upplevde som jag talat om i del tio att personalen satte låga mål att de inte lyssnade och att de var otrevliga. Jag frågade hur hon tänkte kring det och hur hon hanterade det och hon hade en tydlig strategi:

Jag var så där supertrevlig och lättsam och inte försöka... ha så lite med att göra eller vara lite proffsig och låta som att man har koll på läget (...)

För att försöka eliminera den otrevliga kontakten vill Sofia vara så trevlig som möjligt. Detta kan ju resultera i mindre risk för konflikter och om de tror att hon har koll på läget så kanske de låter henne vara. Det är nästan ett litet lurspel och även uttryck för hennes kapacitet att häva deras oönskade intryck på henne. Copingstrategin visar sig både emotionellt och problemfokuserat då hon minskar risken för obehag av otrevlig personal och hon minskar möten mellan henne och personal.

Sofia: Men jag kände att jag fick bättre respons än dom andra vissa andra till exempel dom yngre killarna som var ganska stökiga som fortfarande hade lite så här högstadiékänsla som jag tyckte var jobbiga och som jag märkte att dom också tyckte var jobbiga. Men jag försökte prata så lite som möjligt med någon.

I: Det kändes som att du lyckades lite med den strategin?

⁵⁵ Utdrag från intervju med Sofia

⁵⁶ Utdrag ur intervju med Sofia

Sofia: Ja ja, skärma av sig för att skydda sig lite.

Sofia skärmar av sig för att skydda sig mot den oönskade omgivningen och hon lyckas enligt henne själv. När det gäller den meningslöshet som Sofia kände när hon var tvungen att sitta vid datorerna och söka jobb så säger hon att det var svårt att få undan de negativa tankarna.

Det gick inte alls bra, det var jättejobbigt. Till slut så jag sjukskrev mig i några dagar för att jag orkade inte vara där och sen gick jag till arbetsförmedlingen och pratade med henne och sa att jag sitter hellre hemma och gör det för det var bättre så och då fick jag ju det. Och hon förstod men var aldrig speciellt sympatisk men förstod ändå (...)

Sofia stannade alltså hemma några dagar eftersom hon inte kunde undvika negativiteten när hon satt där. Det var en direkt problemfokuserad strategi där hon tog bort problemet ur sitt liv några dagar. Sofia berättade också att hon inte upplevde att hennes handledare tog hennes mål och vilja på allvar och att hon inte fick tid till att söka till de skolor som hon ville.

Sofia: (...)jag sa att jag håller på att söka skolor och jag sökte in på olika skolor jag försökte säga till dom att jag behövde mer tid att lägga av till att göra inträdesproven för att dom är väldigt svåra och ja det tar mycket tid att göra det och jag sökte in till sju skolor för att jag ville verkligen komma nånstans men jag fick ingen tid dom förstod inte alls det (...)

I: Va gjorde du sen för att få tiden till att göra det ändå? För du lyckades ändå på nått sätt

Sofia: jag kom inte in på nån skola. Jag hann inte lägga ner så mycket tid på att söka. Jag kände att när jag gjorde och i efterhand så blev det inte alls som jag hade velat göra så jag skulle vilja lägga mycket mer tid vid det och jag hann inte.

I: Hur fann du den lilla tiden du fann?

Sofia: Kvällar fritid och så

Sofias handledare ville inte ge henne tid på dagarna till att söka in till de skolor som hon ville gå på och hon menar att tiden räckte inte till för att göra inträdesproven. Här skulle Sofia ha kunnat gå efter sin handledares vilja och inte lägga ner någon tid på detta men så var inte fallet. Sofia väljer att gå emot handledarens vilja och tar sig tid att göra inträdesproven ändå. Således har handledaren inte fått hela sin vilja igenom och Sofia har tillämpat (o)makten. Handledaren kan inte längre bestämma vad Sofia ska göra när det handlar om att söka skolor och hon kan inte kontrollera Sofias val. Handledaren är ju enligt power dependece, beroende av att Sofia ställer upp på det som hon lägger fram och gör Sofia inte det går hennes makt förlorad. Den problemfokuserade copingstrategin rycker in och hjälper till att överkomma hinder. Sofia slutade gå till AUC när hon fick mer timmar på sin timanställning vilket gjorde att arbetsförmedlingen inte skickade henne dit mer. Alla tre intervjupersonerna tog sig ur sin situation på egen hand och vill inte ge ungdomsgarantin någon tacksamhet.

I: Du klarade dig om man säger så?

Peter: Hehe, ja det var lugnt men ja det hade nog hänt utan den utbildningen också den har inte tillfört så mycket i mitt liv.

13. Avslutande diskussion – avfart

Den strategiska (o)makten är synlig i alla tre fall. De har alla tagit sig an situationen på sitt sätt och hanterat negativa intryck på det sätt de fann passande. Ungdomsgarantin har i alla tre fall varit beroende av att ungdomarna vill jobba mot de mål som de har satt upp och att de accepterar deras vilja. Peter var den som tog i med ”hårdhandskarna” och verkligen visade sin egen makt medan de andra två använde sin makt i mindre tydliga former. Sofia gjorde ändå det hon ville göra och skärmade av sig från det hon fann icke önskvärt. Anna var mer tillbakadragen och underminerade makten i de små situationerna då hon bröt mot reglerna i hallen när hon läste den ”förbjudna” tidningen och pratade med andra i ungdomsgarantin. Den tilldelade makten fanns alltid på samma plats då ungdomarna inte kan ta deras befogenheter ifrån dem men de kan påverka resultatet av befogenheten som i Peters fall där han ”vann” som han uttryckte det. Detta måste inte betyda att hans handledare ser hans (o)makten eller att hon känner att hon blivit underminerad. Makten måste inte finnas bara på en plats och synlig för alla vilket är något som Foucault talar om. Vi måste inte se den då den finns i mikroform eller fysik. Men ibland kan vi se den men inte förstå den. Vad jag menar är att om jag inte har en uppfattning om vad makt är så kanske jag inte förstår den när det uppenbarar sig. Intervjupersonerna är inte maktlösa och personalen är inte allsmäktiga även om det kanske känns så ibland som Peter uttryckte. Upplevelsen av att var inskriven i ungdomsgarantin är individuell men i dessa fall är de överens om det faktum att det var något negativt och en dålig period av deras liv.

Vad som hade varit intressant att titta på i denna undersökning är genusperspektivet, skiljer sig upplevelserna och strategierna åt mellan könen. I en större undersökning hade detta haft en självklar plats och jag tycker att det vad som saknas i denna undersökning. Vad som också hade berikat anser jag är fler intervjupersoner för att få lite mer att jämföra med även om mitt syfte inte har varit att försöka dra några generella slutsatser vilket hade krävt en mycket större undersökning men det hade kanske gett ett större djup och kanske hade jag kunnat identifiera fler strategier och kanske hade (o)makten syntts ännu mer.

Referenser

Litteratur

- Bergmark, Åke, Bäckman, Olof**, 2001 "Mot självförsörjning? Om avslutat långvarigt socialbidragstagande under 1990-talet." i *Ofärd i välfärden*, Bergmark, Åke (red.), (Stockholm)
- Denscombe, Martyn**, 2000, *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, (Studentlitteratur, Lund)
- Engdahl, Oskar & Larsson, Bengt**, 2006, *Sociologiska perspektiv – grundläggande begrepp och teorier* (Studentlitteratur, Lund)
- Ekbom, Thomas, Engström, Gunnar, Göransson, Birgitta**, 2006, *Människan Brottet Följderna – Kriminalitet och kriminalvård i Sverige*, (Stockholm)
- Ekelund, Eva & Kjelldorff, Anna**, 2002, *Arbetslöshet i relation till stress, coping, mentalt hälsotillstånd och attribution* (Lund, institutionen för psykologi)
- Foucault, Michel**, 1975, "Övervakning och straff". Franska originalets titel: *Surveillir et punir*, (Halmstad 2006)
- Halvordsson, Henrik**, 2004 "Första året är helt okej. Sedan går det bara neråt": *Ungdomar supplever av arbetslöshetens konsekvenser*, (Lund, sociologiska institutionen)
- Larsson, Lena**, 2004, *LSS-insatser till barn och ungdomar - en kartläggning inom Göteborgsregionens medlemskommuner*, (Göteborg)
- Lazarus, Richard S.** 1991, *Emotion and Adaptation*, (Oxford University Press)
- Goldkuhl, Malin**, 2004, *Hjälp eller tvång? – en sociologisk analys av arbetslösas syn på arbetsmarknadspolitiska åtgärder*, (Lund, sociologiska institutionen)
- Johannesson, Jan & Wadensjö, Eskil** (red) 1997, *28 recept på arbetslösheten*, (Stockholm)
- Olsén, Peter**, 1985, *Arbetslöshetens socialpsykologi*, (Natur och Kultur, Lund)
- Ritzer, George & Goodman. J Douglas**, 2004, *Sociological Theory – sixth edition*, (New York)
- Rosengren, Karl Erik & Arvidson, Peter**, 2005, *Sociologisk metodik*, (Liber AB, Malmö)
- Scott, John & Marshall, Gordon**, 2005, *Oxford Dictionary of Sociology* (Oxford University Press)
- Snyder, C. R.** 1999, *Coping – the psychology of what works*, (Oxford University Press)

Stojanovic, Verica, 2001, *Unga arbetslösas ansikten, identitet och subjektivitet i det svenska och danska samhället*, (Lund, sociologiska institutionen)

Thurén, Torsten, 2004 *Vetenskapsteori för nybörjare*, (Liber AB, Malmö)

Weber, Max, 1987, *Ekonomi och Samhälle – Förståendesociologins Grunder bok 3*, (Grahns AB, Lund)

Widerberg, Karin, 2002, *Kvalitativ forskning i praktiken*, (Studentlitteratur AB)

Övriga publikationer

de los Reyes, Paulina (red), *Arbetslivets (o)synliga murar – Diskriminering i arbetslivet*, Rapport av utredningen om makt integration och strukturell diskriminering (Stockholm 2006)

Statens offentliga utredningar 1990:44, *Demokrati och makt i Sverige – Maktutredningens huvudrapport*

Statens offentliga utredningar 2005:66, *Makt att forma samhället och sitt eget liv – jämställdhetspolitiken mot nya mål*, Sammanfattning.

(<http://www.regeringen.se/content/1/c6/06/48/15/884caead.pdf>, 2007-05-12)

Internetkällor

Informationsblad från Malmö stad:

<http://www.malmo.se/download/18.fe3a2d310a090ba6c380005606/AUC%C3%B6verens2006.pdf>

(2007-04-12)

Informationsblad från arbetsförmedlingen, källa:

<http://www.ams.se/admin/Documents/faktablad/ungar.pdf> (2007-04-12)

Övriga källor

Andersson, Birgitta, Länsarbetsnämnden och Arbetsförmedlingen, (2007-04-12) Mailkontakt kring statistik.

Bilaga 1- intervjuguide

Del 1 Bakgrund

- Vad har dina föräldrar för bakgrund/utbildning/arbete?
- Vad hade du för utbildning?
- Hade du arbetslivserfarenhet?
- När var du inskriven?
- Hur länge var du inskriven?
- Var var du inskriven?

Del 2 Upplevelsen

- Hur upplevde du första mötet med ungdomsgarantin?
- Hur upplevde du mötet med personalen?
- Hur såg en dag i ungdomsgarantin ut för dig?
- Fanns det speciella aktiviteter som du var tvungen att göra?
- Hur upplevde du dem?
- Fick du individuell handledning?
- Hur upplevde du den?
- Hade ni möten i grupp?
- Hur upplevde du gruppen?
- Fick du något stöd av gruppen?
- Hade gruppen någon betydelse för dig?
- Hur upplevde du mötet mellan personal och grupp?
- Hur upplevde du de mål som ungdomsgarantin satte upp för dig?
- Upplevde du att dina önskemål blev iakttagna?
- Hur upplevde du personalens handledning?
- Upplevde du att det fanns krav på dig?
- Upplevde du att du var i position att ställa krav på dem?
- Upplevde du att du hade inflytande över din egen situation?

Del 3 Strategi

Följdfrågor på svaren i del 2 exempelvis:

- Du sa att du upplevde att första mötet var negativt, vad tänkte du då?
- Du sa att den individuella handledningen var bra, hur påverkade det din upplevelse av ungdomsgarantin?
- Du upplevde att du hade känt dig maktlös, hur gjorde du för att hantera denna känsla?

